

Tööhõive ja töösuhted põllumajandus- ja maaelu valdkonna töövõtjate sektoris

Kommenteeritud kokkuvõte

Sissejuhatus

Põllumajandus- ja maaelu valdkonna töövõtjad täidavad Euroopa põllumajandussektoris olulist rolli. Viimaseid aastakümneid iseloomustavad kiired muutused ning põllumajanduse professionaliseerumine ja mehhaniseerumine on aluse pannud paljudele uutele tootmismeetoditele ning tõstnud teenuseosutajate tähtsust. Sellest tulenevalt on välja kujunenud põllumajandus- ja maaelu valdkonna töövõtjate elukutse, mille esindajad on spetsialiseerunud konsultatsioonile ja mehhaniseeritud tööle.

Kõnealused töövõtjad osutavad teenuseid põllumajandustootjatele, metsaomanikele, kohalikele asutustele (sh saagikoristus-, pinnase-, väetamis-, maastikutööd jms) ja ehitussektorile (nt transpordi- ja süvendustööd). Käesoleva uuringuaruande eesmärk on analüüsida põllumajandus- ja maaelu valdkonna töövõtjate sektorit neljas Euroopa Liidu liikmesriigis – Prantsusmaal, Taanis, Saksamaal ja Poolas –, et õppida paremini tundma kõnealust sektorit, selle sotsiaalmajanduslikku tähtsust ning erinevusi võrreldes üldise põllumajandussektoriga. Uuringus keskendutakse üksikasjalikult põllumajandus- ja maaelu valdkonna töövõtjate sektori töösuhetele ning analüüsitakse tööhõive olukorda, pannes erilist rõhku tervishoiule, ohutusele ja koolitusele.

Poliitikataust

Viimase 50–60 aasta jooksul on Euroopa põllumajanduses oluliselt vähenenud põllumajandusettevõtete arv. Väiksemaid põllumajandusettevõtteid on vähem, ettevõtte keskmine suurus on nii füüsiliselt kui ka majanduslikult kasvanud. Need suundumused viitavad arenenud riikide põllumajanduses täheldatud struktuurimuutustele.

Põllumajanduse struktuurimuutuste üks peamisi tunnuseid on tootlikkuse kasv, mille tagab tehnoloogia areng ja suurem majanduslik tõhusus. Muutust mõjutav tähtis tegur on riikliku põllumajanduspoliitika paradigma

nihe tööstusliku põllumajanduse edendamise suunas. Põllumajandus- ja maaelu valdkonna töövõtjate sektori olulisuse kasv on paljuski tingitud kõnealustest jätkuvatest struktuurimuutustest. Järjest suurenev spetsialiseerumine põllumajanduses ning nõudlus suurema tootlikkuse järele ajendab kaasama põllumajandus- ja maaelu valdkonna töövõtjaid, kes pakuvad klientidele kõrgtehnoloogilisi seadmeid ja oskusteavet.

Peamised tähelepanekud

Sektori tööandjate organ, põllumajandus- ja maaelu valdkonna töövõtjate Euroopa organisatsioon (European Organisation of Agricultural and Rural Contractors, CEETTAR), esindab enam kui 80 000 ettevõtjat ning seega rohkem kui 400 000 töötajat 13 ELi liikmesriigis. Samal ajal kui suuremas osas EL 15 riikides ehk nn vanades liikmesriikides – peamiselt ELi põhja- ja loodeosas – on põllumajandus- ja maaelu valdkonna töövõtjatest saanud asendamatud partnerid põllumajandustootmises, ei ole kõnealune elukutse enamikus uutes liikmesriikides nii levinud.

Näiteks Taanis, Prantsusmaal ja Saksamaal ostavad väga paljud põllumajandustootjad põllumajandus- ja maaelu valdkonna töövõtjalt maaharimisteenuseid. Prantsusmaal kasutab põllumajandusvaldkonna töövõtjate teenuseid enam kui 65% põllukultuuridele spetsialiseerunud põllumajandustootjatest ja 75% loomakasvatusega tegelevatest põllumajandustootjatest, samal ajal kui Saksamaal koristavad ja ladustavad kõnealused töövõtjad peaaegu 90% maisist. Ka Poolas tegutseb põllumajandus- ja maaelu valdkonna töövõtjaid, ent sektorile pole veel erilist tähelepanu pööratud, mistõttu ei ole võimalik põllumajandus- ja maaelu valdkonna töövõtjate sektorit üldiselt põllumajandussektorist eristada. Poola põllumajandus on vastupidiselt suuremale osale Prantsusmaast, Taanist ja Saksamaast endiselt killustatud ning seda iseloomustab suur arv väikesi põllumajandusettevõtteid. Tihti peale on

põllumajandus- ja maaelu valdkonna töövõtjad ühtlasi ise ka põllumajandustootjad.

Kuigi põllumajandus- ja maaelu valdkonna töövõtjate sektorit või töövõtjate tegevust võib olla keeruline täpselt eristada üldisest põllumajandussektorist, on neil mitu kvalitatiivset erinevust. Esiteks, tehnika arengu mõjul kasvavad nii põllumajandussektoris kui ka põllumajandus- ja maaelu valdkonna töövõtjate sektoris kvalifikatsiooninõuded, kuigi põllumajandussektoris on samal ajal vaja inimesi sellistele töökohtadele, mis ei nõua kõrget kvalifikatsiooni. Põllumajandus- ja maaelu valdkonna töövõtjate sektoris investeeritakse igal aastal ligikaudu 6 miljardit eurot seadmetesse, mis moodustab Euroopa põllutöömashinate toodangu väärtusest peaaegu veerandi. Kuna seadmete suhtes kehtivad kõrged tehnilised standardid, ei ole madalama kvalifikatsiooniga inimeste järele olulist nõudlust.

Nii põllumajandussektori kui ka põllumajandus- ja maaelu valdkonna töövõtjate sektori puhul on oluline tegur ka hooajatöö. Põllumajandussektoris iseloomustavad hooajatööd peamiselt lihtsad tööülesanded, mis hõlmavad füüsilist tööd, mis ei nõua eriti eelnevaid teadmisi ning mida tavaliselt täidavad Kesk-Euroopa riikidest pärit võõrtöötajad. Põllumajandus- ja maaelu valdkonna töövõtjate sektoris teevad hooajatööd aga tavaliselt kohalikud inimesed.

Erinevusi on täheldatud ka töötajate vanuseprofiilis. Võrreldes põllumajandussektori töötajatega on enamik põllumajandus- ja maaelu valdkonna töövõtjate sektori töötajaid, vähemalt Taanis, Prantsusmaal ja Saksamaal, üsna noored – 20–35-aastased.

Seoses tervishoiu ja ohutusega ähvardavad töövõtjate alluvuses töötavaid isikuid üldiselt samalaadsed riskid nagu põllumajandussektori töötajaid. Need riskid hõlmavad kukkumisi, kokkupõrkeid esemetega, mürast tingitud füüsilist stressi ning kokkupuudet teravate, teravaotsaliste, karedate või tahumatute esemetega. On aga riske, mis iseloomustavad just põllumajandus- ja maaelu valdkonna töövõtjate sektorit, näiteks seoses suurte põllutöömashinate käitamise ja transpordiga.

Aruande põhjal kasutatakse põllumajandus- ja maaelu valdkonna töövõtjate sektoris harva õnnetusi ennetavaid erimeetmeid või ühisalgatusi sotsiaalpartneritega ning ohutusküsimusi käsitletakse enamasti kohustuste täitmise korras. Hariduse ja koolitusega tegelevad nähtavasti riiklike töösuhetega töövõtjad.

Kuna põllumajandus- ja maaelu valdkonna töövõtjate sektor on esile kerkinud alles viimaste aastakümnete jooksul, ei saa riikide ja Euroopa tasandi sotsiaaldialoogis lähtuda traditsioonidest, nagu teistes

Euroopa tööstusvaldkondades. Sellegipoolest käib põllumajandus- ja maaelu valdkonna töövõtjate sektoris Euroopa tasandil üsna aktiivne sotsiaaldialoog CEETTARI ning Euroopa Toidu-, Põllumajandus- ja Turismisektori Ametiühingute Föderatsiooni (European Federation of Food, Agriculture and Tourism Trade Unions, EFFAT) vahel.

Riigi tasandil ei ole põllumajandus- ja maaelu valdkonna töövõtjate sektoril tavaliselt esindusmehhanismi ning selle spetsiifilistes küsimustes ei toimu üldjuhul sotsiaaldialoogi, välja arvatud Saksamaal. Suuremas osas tegelevad kõnealuse sektoriga põllumajandustööstuse sotsiaalpartnerite organisatsioonid ning kollektiivlepingud tihti peale kattuvad. Käesolevasse uuringusse valitud riikidest on näha, et Lääne- ja Põhja-Euroopas on põllumajandus- ja maaelu valdkonna töövõtjate sektor arenenum ning selle roll on suurem kui uutes liikmesriikides, kus üldjuhul ei ole nii tugevaid töösuhete traditsioone.

Poliitikasoovitused

Uuring näitab, et põllumajandus- ja maaelu valdkonna töövõtjate sektoris on mehhaniseerituse kõrgest tasemest ja kõrgtehnoloogiliste seadmete kasutamisest tulenevad tervise ja ohutuse ning samuti töötajate hariduse ja koolituse suhtes erinõuded.

Tulevast Euroopa tasandi sotsiaaldialoogi jaoks on oluline jätkata ühisalgatusi, et tugevdada riikide sotsiaaldialoogi mehhanisme ja edendada parima tava näidete ja lahenduste vahetamist riikide vahel. Tähtis on analüüsida eri riikide eripära ja probleeme.

Euroopa põllumajandus- ja maaelu valdkonna töövõtjate sektori üheks olulisemaks meetmeks peetakse kehtivate Euroopa tervishoiu- ja ohutuseeskirjade rakendamist. Samuti tundub, et põllumajandus- ja maaelu valdkonna töövõtjate sektori jätkusuutliku arendamise üks olulisi meetmeid on Euroopa sotsiaalpartnerite koostöös edendatav kutseõppepoliitika. Siin on heaks eeskujuks Saksamaa põllumajandusteenuste oskustöötajate kutseõppeprogramm (*Fachkraft Agrarservice*) jaoks.

Et sektori sotsiaalmajanduslik tähtsus kasvab ning töövõtjate võimalus ergutada innovatsiooni ja investeeringuid suureneb, on oluline tugevdada poliitikaalgatuste kaudu põllumajandus- ja maaelu valdkonna töövõtjate sektori sotsiaaldialoogi Euroopa tasandil.

Lisateave

Aruanne „*Employment and industrial relations in the agricultural and rural contractor (ARC) sector*” („Tööhõive ja töösuhetud põllumajandus- ja maaelu valdkonna töövõtjate sektoris”) on avaldatud veebilehel: <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1179.htm>.

Lisateabe saamiseks pööruda Jorge Cabrita (teadur) poole, jca@eurofound.europa.eu.